

LAUSUNTO

20.9.2016

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt 19.8.2016 päivätyllä kirjeellään lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2:§n muuttamisesta.

Kokkolan kaupunginkirjasto - Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä laiksi yleisistä kirjastoista säädettävään lakiin lisätään säädökset valtion ja kunnan vastuusta, yleisen kirjaston tehtävistä ja kirjaston käyttäjän velvollisuudesta.

Kokkolan kaupunginkirjasto - Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto haluaa kiinnittää huomiota lakiesityksen yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta seuraaviin vaikutuksiin.

Lakiluonnoksen yleisistä kirjastoista perustelumuiotiossa todetaan, että ”henkilöstön kelpoisuusvaatimusten koskevat muutokset lisäksiivät hallituksen ohjelman mukaisesti kunnan toimivapautta ja keventäisivät henkilöstörakennetta koskevia velvoitteita. Muutokset edistäisivät kunnan mahdollisuuksia rekrytoida henkilöstöään aiempaa joustavammin ja tarkoituksenmukaisemmin.”

Kokkolan kaupunginkirjasto - Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto katsoo, että kirjaston henkilöstön kelpoisuusvaatimusten laskeminen johtaa väistämättömästi kirjastoammatillisen henkilökunnan korvautumiseen ei-ammattillisella henkilökunnalla sekä työnantajan tarjoaman koulutustarpeen suhteettomalla kasvulla, kun kirjaston henkilökunta ei suoriudu asiakaspalvelutehtävistään eikä pysty osallistumaan kirjastonsa kehittämiseen tietotaidon ollessa riittämätön.

Kirjaston asiakaskunnan koulutustason, tietopalvelun ja suomalaisen kulttuurin tarjolle saattamiseksi ei voida lähteä siitä, että kirjastoissa asiakkaita palveleva henkilökunta ei pysty tietotaidoltaan yhdenvertaiseen vuorovaikutukseen asiakkaidensa kanssa eikä hallitse kirjastoammatillisia seikkoja. Kirjastoammatillinen koulutus tulee lakimuutoksen johdosta entisestään vähenemään, jolloin muu kirjastoammatillinen täydennyskoulutus vaarantuu. Tässä yhteydessä on hyvä kiinnittää huomiota Turussa ja Oulussa käytyihin keskusteluihin kirjastoammatillisen ammattikorkeakoulutuksen lakkauttamisesta. Näillä perusteilla esityksestä laiksi yleisistä kirjastoista 16 §:n 1 momentista on syytä poistaa sana ”pääsääntöisesti” ja edellyttää aina korkeakoulututkintoa asiantuntijatehtävissä.

Lakiesityksen sanamuoto ”riittävä määrä” on hyvin epämääräinen määritelmä ja johtaa

kirjastoammatillisen henkilöstön vähenemiseen kirjastoissa. Kunnan kirjaston hoitaminen yhdellä henkilötyövuodella ei ole riittävä määrä henkilöstöä.

Ehdotuksessa laiksi yleisistä kirjastoista esitetään, että maakuntakirjastot korvattaisiin koko maan kattavilla kehittämiskirjastoilla. Esityksen perusteluissa arvioidaan mm., että kehittämiskirjastoilla olisi jatkossa paremmat voimavarat kehittämis- ja koordinaatiotoimintaan. Kokkolan kaupunginkirjasto – Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto haluaa todeta, että lakiesityksessä esitetty termi kehittämiskirjasto on keinotekoinen ja asettaa kirjastot eriarvoiseen asemaan. Skenaariona on, että kirjastojen kehittäminen siirtyy vain näille ”kehittämiskirjastoille”, koska niille myönnetään siihen tarvittavat resurssit ja muut kirjastot jäävät ilman kehittämistyötä tukevaa rahoitusta.

Maakuntakirjastojen tehtävät eivät ole osittainkaan vanhentuneet vaan sopivat hyvin Sipilän hallituksen suunnittelemaan maakuntahallintouudistukseen. Hallituksen neuvottelutuloksessa 5.4.2016 maakunnille siirrettävistä tehtävistä esitetään, että maakunnan tehtävänä olisi mm. maakunnallisen identiteetin, elinvoiman ja kulttuurin sekä hyvinvoinnin ja liikunnan edistäminen. Maakuntakirjasto sopii tähän tehtävään, koska se tuntee maakuntansa tilanteen sekä tarpeet ja pystyy tarjoamaan palvelut lähellä maakuntansa asukkaita. Maakuntakirjastot pystyvät vahvistamaan maakunnan asukkaiden identiteettiä niin kulttuurillisesti kuin kielellisestikin. Maakuntakirjastojen avulla voidaan turvata kielellinen yhdenvertaisuus kirjastopalveluissa ilman erillisjärjestelyjä.

Maakuntakirjastoilla on pitkäaikainen kokemus yhteistyöstä alueensa kirjastojen kanssa ja maakuntakirjastoavustus on osaltaan tukenut tätä yhteistyötä esimerkiksi kirjastojen välisissä aineistokuljetuksissa ja hankinta- ja hankeyhteistyössä sekä alueen kirjastojen henkilöstön kouluttamisessa.

Keski-Pohjanmaan maakuntakirjaston osalta ehdotus 12 kehittämiskirjastosta merkitsisi taloudellisia menetyksiä, sillä olisi hyvin todennäköistä, että Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto kuuluisi niiden kuuden maakuntakirjaston joukkoon, joilta loppuisi maakuntakirjastoavustus. Avustus on kuitenkin ollut tähän saakka useita kymmeniä tuhansia euroja, joten lakiesityksillä on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia ainakin näiden kuuden maakuntakirjaston ja niiden alueella sijaitsevien kuntien toimintaan.

Yleiset kirjastot ovat voineet lainata tähän saakka ilmaiseksi kaukolainoja maakuntakirjastojen kokoelmista. Jos ilmaiseksi lainaavien kirjastojen määrä vähenee kuudella, merkitsee se, että kaukolainaaminen kallistuu asiakkaille ja asiakkaat joutuvat odottamaan kaukolainojaan pidempään. Yleiset kirjastot palvelevat pitkälti aikuisopiskelijoiden lainatarpeita, joten aikuisopiskelijoille tämä merkitsee opiskeluaikojen pidentymistä tai opiskelun kallistumista, kun he joutuvat hankkimaan oppikirjansa ostamalla. Sähköisillä kirjoilla ei voida korvata tätä muutosta.

Lausunnon keskeinen sisältö

1. Säädökset valtion ja kunnan vastuusta, yleisen kirjaston tehtävistä ja kirjaston käyttäjän velvollisuudesta selkeyttävät kirjastopalveluiden järjestämistä.
2. Henkilöstön kelpoisuusvaatimusten laskeminen johtaa siihen, että kirjastoammatillinen henkilökunta korvataan ammatillisesti epäpätevällä henkilökunnalla, joka ei pysty vastaamaan asiakkaiden vaatimuksiin.
3. Kirjastoammatillinen koulutus Suomessa vaarantuu samoin kuin kirjastoammatillisen henkilökunnan täydennyskoulutusmahdollisuudet.
4. Yleisiin kirjastoihin ei palkata riittävää määrää kirjastoammatillista henkilökuntaa vaan kirjastopalveluja tuotetaan minimihenkilöstöllä esim. yhdellä henkilötyövuodella.
5. Yleisten kirjastojen kehittäminen keskittyy vain niin sanottuihin kehittämiskirjastoihin, joille annetaan siihen resurssit ja muut yleiset kirjastot joutuvat eriarvoiseen asemaan. Yleisten kirjastojen välinen yhteistyö vaarantuu.
6. Kehittämiskirjasto on keinotekoinen termi eikä sovi hallituksen aluehallintouudistuksen puitteisiin. Maakuntakirjastojen säilyttäminen alueellisen kulttuurin ja identiteetin tukijoina ja kielellisesti yhdenvertaisten palvelujen tuottajina on perusteltua.
7. Maakuntakirjastojen lakkauttaminen merkitsee taloudellisia menetyksiä niille maakunnille ja kunnille, joiden maakuntakirjastoavustukset lakkaavat. Maakuntakirjastoavustukset ovat olleet hyvä esimerkki siitä, kuinka valtiolle suhteessa pienellä panoksella on saatu paljon hyvää aikaan.
8. Maakuntakirjastojen poistaminen nostaa kaukolainojen hintoja ja hidastaa niiden saantia. Asiakkaat joutuvat ostamaan tarvitsemansa kirjat, mikä vähentää kirjastojen käyttöä.

Kokkolassa ___20__ syyskuuta 2016

Susann Forsberg
kirjastotoimenjohtaja
Kokkolan kaupunginkirjasto -
Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto

Sirpa Tuomisto
erikoiskirjastonhoitaja
Kokkolan kaupunginkirjasto -
Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto